

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЙТИНГИ ЯК ОСНОВА ТИПОЛОГІЇ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Соціально-економічна диференціація регіонів України посилюється, у зв'язку з чим згрупувати їх у типи все складніше. Це завдання не було легким і раніше – навіть планова економіка не змогла подолати „різноманітність” українського простору і його населення. Крім складності самого об'єкту дослідження, є немало методичних проблем вибору і агрегування індикаторів соціально-економічного розвитку, які складно вирішуються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Типологія регіонів впродовж тривалого часу залишається однією з основних категорій соціально економічної географії. Ця категорія не є новою, – окремі її аспекти досліджувалися на кожному етапі розвитку економіко- географічної думки як у закордонних, так і вітчизняних наукових колах. Детальний огляд публікацій, що стосується соціально- економічної типології, яка характеризує й узагальнений результат діяльності економіки країни за певний період, наведений у роботі Н.В. Зубаревич [1] і колективній монографії вітчизняних авторів [2].

Формулювання мети і завдань дослідження. Проведення коректної типології неможливе без систематизації відмінностей соціально-економічної ситуації у регіонах і виділення їх типів. Цим і визначається мета нашої роботи.

Викладення основного матеріалу. При розробці соціально- економічної типології першим кроком був вибір індикаторів та їхнє обґрунтування. Вибір індикаторів було здійснено у відповідності до мети дослідження: оцінювався розвиток сфери реального сектору в регіонах України; інвестиційна та зовнішньоекономічна діяльність підприємств; розвиток сфери державних фінансів та фінансові результати діяльності підприємств; розвиток сфери соціального сектору; рівень розвитку споживчого ринку; якість навколишнього середовища. До неї не включалися соціально-інфраструктурні показники, оскільки вони, за звичай, є похідними від перерахованих вище компонентів. Типологія була виконана лише для обласних регіонів (без врахування м. Києва і Севастополя). Всі показники (37) взято станом на початок 2008 року (рис. 1).

Рейтинг розвитку *реального сектору економіки* виведено за темпами зростання (зменшення) обсягу промислової продукції; валової продукції сільського господарства; часткою інноваційно- активних підприємств.

Інвестиційна та зовнішньоекономічна діяльність у регіонах оцінювалися за темпами зростання (зменшення) обсягів інвестицій (6 показників); темпами зростання (зменшення) обсягів введення в експлуатацію житла; обсягом введеного в експлуатацію житла (на 10000 населення); темпами зростання (зменшення) обсягу експорту (імпорту); коефіцієнтом покриття експортом імпорту.

Система *державних фінансів та фінансових результатів діяльності підприємств* по регіонах України визначалася за рейтингами рівня виконання доходів місцевих бюджетів; темпами зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів, податкового боргу та його регіональної питомої ваги загальному податковому борзі України; темпами зростання (зменшення) прибутків прибуткових підприємств; темпами зростання (зменшення) кількості збиткових підприємств та їх питомою вагою; рівнем рентабельності підприємств.

Рейтинг розвитку сфери *соціального сектору* аналізувався за показниками приросту (зменшення) чисельності населення (у %); рівня безробіття населення (за методологією МОП) у віці 15-70 років; утворення робочих місць (у % до чисельності економічно активного населення); середньомісячної заробітної плати; темпами зростання (зменшення) реальної заробітної плати; часткою пенсіонерів, яким нараховано заробітну плату нижче прожиткового мінімуму для працездатної особи (%); темпами зростання (зменшення) заборгованості із виплати заробітної плати (%).

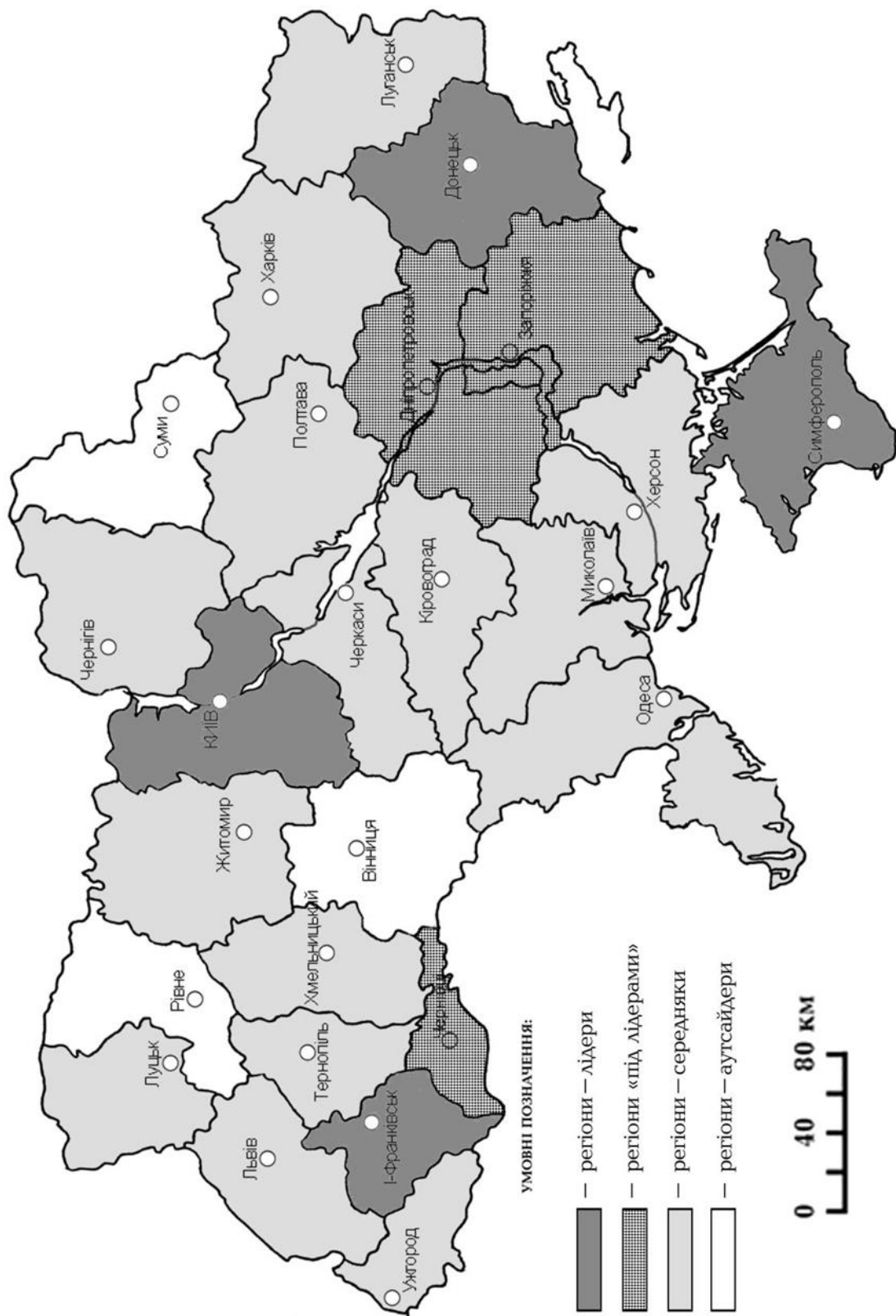

Рис. 1. Соціально-економічна типологія регіонів України

Розвиток споживчого ринку оцінено за теми зростання (зменшення) обороту роздрібної торгівлі; абсолютним приростом обсягу обороту роздрібної торгівлі та реалізованих послуг (на 1 особу); індексу споживчих цін; рівнем оплати населенням житлово- комунальних послуг.

Для оцінки якості навколишнього середовища враховано темпи зростання (зменшення) викидів забруднюючих речовин стаціонарними і пересувними джерелами забруднення (на 1 км²); розораності земель, площі

лісового фонду, лісовкритих площ і природно-заповідного фонду; теми зростання (зменшення) обсягів непридатних або заборонених до використання пестицидів.

Висновки. За результатами рейтингової оцінки визначено 5 типів регіонів: Перша група – регіони лідери, за результатами рейтингування вони посідають 1-4 місця: Київська, Івано-Франківська і Донецька області та АР Крим. Друга група – 3 регіони, що за підсумками нашого дослідження посіли з 5 по 7 місця – регіони —під лідерами (Чернівецька, Дніпропетровська та Запорізька області). Четверта – найбільш численна група – регіони-середняки (14 регіонів). П'ята група – регіони аутсайтери, які за інтегральними розрахунками посіли 3 останніх місця: Рівненська, Сумська та Вінницька області.

Список літератури:

1. Зубаревич Н.В. Социальное развитие регионов России. — М. : Либроком, 2009. — 264 с.
2. Рівень життя населення України / За ред. Л. М. Черенько. — К. : ТОВ «Видво «Консультант», 2006. — 428 с.